

պիտի բաներ ընելու փափաքը՝ որոնք օրինաւոր չեն, և յայտնուելու որ ըլլան՝ արգիլուելու արժանաւոր կը սեպուին. երբեմն ալ կ'ըլլայ որ ուզածնին օրինաւոր է՝ բայց անոր հասնելու համար բռնած միջոցները ապօրինաւոր. խորամանկութիւն ընողները շատ անգամ իրենց վախճանին չկարենալով հասնիլ, ծիծաղելի կ'ըլլան, և շատ անգամ ալ նաև ատելի: Եւ որ քանի մը անգամ իրենց կեղծաւորութեանը վրայ հասնիս, ամօթով ձգէ զիրենք: Արբեմն երբեմն սիրած բաներնէն զրկէ, երբոր այն բանը խորամանկութեամբ ուզենան ձեռք ձգել, և ըսէ յայտնի իրենց որ երբոր պարզ ու առանց պտոյտի խընդրեն՝ ան ատեն կ'առնուն:

Այն ջանք ընելու է տղոց միտքը խոթելու համար թէ որչափ փնասակար է այս ախտը իրենց պատուոյն, և թէ որչափ մեծ տարբերութիւն կայ ան տղուն մէջ որ ճշմարտախօս, պարզամիտ և հաւատարիմ է և որուն վրայ բոլորովին կրնաս վստահանալ, և անոր՝ որ միշտ կասկածաւոր է, և կրնաս միշտ անվստահ ըլլալու իրաւունք ունենալ, որ թէ նաև ճշմարտութիւն մըն ալ զուրցելու ըլլայ, չհաւատացուիր:

ԼՈՔ

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՄԱՏԵՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԱՔՍՈՐԵԱԼՆ ՀՈԳԻ՝

Դ

Այսան ոմանք ցած ձայնով մը ըսել. Ո՛ր կը վազէ. Տէր Աստուած, գուցէ խեղճը խելքը կորսնցուց. այս ինչ ցաւեր գլուխն եկան: Սա՛ն անոր ամէն ունեցածը զարկաւ խորտակեց. աշխարհքիս վրայ մէկ աղջիկն էր մնացեր. Ինչպէս պիտի կարենայ անոր կորըս-

տեանը դիմանալ: Խեղճ Սառա: Այս սակայն ո՞վ արդեօք իրմէ աւելի Աստուծոյ օրհնութեանն արժանի եղեր է. ո՞վ Սառայէն աւելի գիտէր վշտացելոց վիրացը վրայ եղ և գինի սփռել. ո՞վ իրմէ աւելի փրկչին պատուիրանացը հաւատարիմ գտնուեր է: Տաճարին մէջ սրբակեաց այրեաց հետ կ'աղօթէր, ու լացողին հառաչանացը հետ իր հեծութիւնը կը խառնէր, և Աստուծոյ ընդունած սակաւաձեռն ստացուածքը աղքատաց կը բաժնէր. 'ի վերայ այսր ամենայնի ամենէն խիստ ցաւերն իր վրայ ծանրացան:

Իսկ Սամէլայ աղջկունքն, որ դեռ հաւատքնուն մէջ կը դեղւէին, ծունկ չոքած լալով կ'ըսէին.

— Եթէ սրբասէր Սառա այնչափ տրտմութեանց մէջ է, մենք ինչ բանի կրնանք մեզմէ յուսալ, որ մանկութեան ծաղիկ հասակն ունինք: Սեր հարց Աստուածն աւելի արդար էր. ամենուն ըստ իւրաքանչիւր գործոց կը հատուցանէր, և պատիժը յանցաւորաց համար էր միայն. ինչո՞ւ մենք ալ այն բարեացն արժանի պիտի չըլլանք:

Արբակեաց քրիստոնեայ այրիներն ալ կուլային, բայց առանց ամենեւին յուսահատելու, այն աղջկանց այսպէս կ'ըսէին.

— Անքննելի են Աստուծոյ դատաստանները, ո՞վ կրնայ գիտնալ ինչ որ ինքը մեզի համար առաջուց որոշած է: Ղականիս հողուն դնենք և աղաչենք, ինքն է որ Լն. միթէ զյուսիտենակաւութիւնը վարձք կամ պատիժ չէ պատրաստած անոնց, որ այս ունայն աշխարհքիս վրայ ցաւոց հնոցին դատապարտեր է:

Իսկ Սամէլայ աղջկունքը ունուութեամբ կը պատասխանէին.

— Յաւերն ու հալածանքները խաչեցելոյն Յիսուսի աշակերտացը համար է միայն. ո՞վ կրնայ զմեզ համոզել թէ իմաստութիւն է անոր պաշտամանը նուիրել ինքզինքն, թողլով Աբրահամ, Իսահակայ ու Յակոբայ Աստուծոյն մեր հարց հրամայած պաշտօնը:

— Ո՛վ հաւատքէ թափուր հողի-
ներ, կը պատասխանէին այն սրբակաց
կանայքը, այսպէս շուտով կը մոռնաք
Սեփային գալստեանն համար եղած
նշանները, զորոնք մեր հայրերն տեսան
ու մենք ալ նաեւ մեր մանկութեանն ա-
տեն անոնց լռին վկաներն եղանք: Սեգ
մէ շատերը մօրերնուն ցամաքեալ գրկա-
ցը մէջն էին, երբ լեռան վրայ հրաշ-
քով հացերը բազմացան: Ստուծոյ կա-
մաց մէկ ակնարկութիւնը բաւական ե-
ղաւ յագեցնելու այնչափ բազմութիւ-
նը, որոնք իրեք օրէն 'ի վեր ետեւէն
կ'երթային, և այնչափ աստուածային
խրատներուն ծարաւի էին, որ ինչուան
երկրաւոր կերակուրը մոռցած էին:
Լա միթէ ձեր առջևը ոչինչ բաներ են՝
մեռելոց յառնելը, հիւանդաց ամէն ցա-
ւերնէն բժշկուիլը, (Սաբոր լեռան վը-
րայ եղած սքանչելիքը, փրկչին գերա-
պանծ գալստեան: Սյսպէս շուտով
հաւատքնիդ կը դողդոջէ:

Սյն աղջիկները կ'ըսէին.

— Սուք գոնէ տեսեր էք զոր հիմա
կը հաւատաք. աչուրնիդ անոր հրաշք-
ներովը շլացեր են. իսկ մենք վտանգ-
ներէ ու ցաւերէ զատ ուրիշ ինչ բան
տեսանք:

Ո՛վ կոյր և անուղղայ ազգդ Սարայե-
լի, ուրեմն հաւատքիդ մէջ միշտ այս-
պէս յողդողդ պիտի մնաս. և ինչուան որ
հրաշքներով զգայարանքներդ չչանան՝
պիտի չսորվիս Ստուծոյդ հաւատալ:
Սջլեն իյնանք ու աղօթենք, որպէս զի
ամենակալն Ստուած գթութեան աչ-
քերը մէյմը իր ապերախտ ժողովրդեան
վրայ դարձնէ, և անոր տգիտութիւնը
փարատէ:

Իսկ մեռելին անկողնոյն քով նորէն
աղօթից մաքուր խնկերը սկսան բար-
ձրանալ, և մահուան երգն հնչել խառն
ընդ հեծեծանաց և արտասուաց:

Սութը կը կոխէր, և անմուռնջ ժա-
մացուցին աւազին հետ լռին ժամերն
կը թօթափէին, և դեռ Սառան չէր
տեսնուեր: Սըլը հեռուէն հրէաստա-
նի լեռներուն գագաթունքն իր ոսկե-
փայլ ճառագայթներովը սկսեր էր զար-

դարել. արագիւր թւերուն տակէն
թմրած գլուխը վեր կը վերցընէր, ա-
քաղաղին ձայնը ամէն դի առեր էր,
նորածին արեւուն ճառագայթներն ճը-
րագներուն լոյսը կը նսեմացընէին, և
ընդհատ երգոց ձայնը պահ ընդ պահ
օդը կը կոծէր:

— Սրդեօք Սառա ինչ եղաւ, կ'ը-
սէին ամէնքը ցած ձայնով. մէյմ՝ ալ
պիտի դառնայ:

— Սրչափ ալ աչքս հեռուն արձա-
կեցի, ըսաւ սրաչուի մանուկ հնձող
մը, բան մըն ալ չտեսայ, ոչ Սրուսա-
ղեմայ և ոչ Յօբայ ճամբուն վրայ:

Վէտիրա, որ նոյն միջոցին ներս կը
մտնէր՝ ըսաւ.

— Վեռ դաշտին վրայ մթութիւնը
պատած է, կապտագոյն մէգ մը ծած-
կեր է զայն, աչքով բան չտեսնուիր.
բայց և ոչ ձայն ալ կը լսուի. և ա-
կանջս գետնին դրած, որ ոտքի թեթեւ
ձայնն ալ կը լսեմ, այծեման մը թե-
թեւաշարժ ոտից տակը կքող խոտերուն
շրջիւնէն զատ ուրիշ բան չլսեցի: Սեր-
ջը Սնաստասիայի մօտենալով ըսաւ.
Հիմա ինչ պիտի ընենք. մեռելաթաղ-
ները մեռելին կը սպասեն որ թաղեն.
ուրեմն առանց Սառային սպասելու յու-
ղարկաւորութե հանդէսը կատարենք:

— Սհ, չէ, ըսաւ Սնաստասիա, մօր
ցաւը սրբազան է, ես չեմ կրնար անոր
դրած արգելքը եղծանել:

— Ո՛վ գիտէ, ըսաւ մէկը, յուսա-
հատութիւնը զինքը ո՛ր մղեր է. ո՛վ
գիտէ թէ մէյմըն ալ զինքը տեսնանք:

Իսկ մեռելաթաղները կը մըմռային
ըսելով.

— Սջլկան մեռնելէն 'ի վեր ահա
այս երրորդ անգամն է որ արեւը կ'ելլէ.
կայսեր հրամանին դէմ է ասկէ աւելի
ուշացընելը:

— Սամ մըն ալ, ըսաւ Սնաստա-
սիա, դեռ ժամ մըն ալ աղօթենք, ու
մէկէն քրիստոնեայ աղջիկը ծունկ չո-
քեցաւ, ու սկսաւ աղօթել. ամէնքն
ալ իրեն հետեւեցան:

Սերջապէս անապատէն եկած քա-
մին՝ մառախուղը քօղի մը պէս վերացույ

և ցրուեց տարաւ . ան ատեն տղուն մէկը պողաց :

— Բ՛հա , ահա Սառան , ապառաժուտ բլրէն վեր կ'ելլէ :

— Ինքն է , ինքն է , պողաց բազմութիւնը , մինակ չէ , հետը ծեր մըն ալ կայ . կարծես թէ կոյր է և կը դողդղայ . . . հազիւ թէ կը քալէ . . . Ինչպէս Սառան անոր ձեռք կուտայ . տեսէք ահա կանկ առաւ ծերը . իսկ Սառա կը ջանայ արտորցնել . . . ձեռքէն գայ կը շալկէ , բայց բոլորովին ուժէ ինկած կ'երևայ . . . ալ վրան կարողութիւն չէ մնացեր : Ազենք դիմացնին ելլենք և բլրէն վեր ելլալու օգնենք , իրենց յոգնածութեանը :

— Բէտիս , ըսաւ մէկը հաստ ձայնով , Վանիմայ այրին սուրբն է :

— Սուրբն է , կրկնեցին ամենքը , սուրբն է :

Եւ ամէն դի կը հնչուէր թէ սուրբն է :

Արոնք որ ընդ առաջ երթալու վազեցին , արգիլուած կանկ առին , և սկըսան կամաց կամաց ետ դառնալ . անդադար ետենին կը նայէին որ հեռուէն զծերն ու Սառան տեսնեն , որոնք ճամբանին առաջ կը տանէին :

Մէկը զարմացած կը մնայ , մէկալը մէյմը ասդին կ'երթայ մէյմը անդին , ուրիշ մը սուրբին անցնելու ճամբուն վրայ փռուած կը մնայ . բոլոր քրիստոնէից վրայ երկիւղ մը ու աստուածային ականկալութիւն մը տիրեր էր :

— Երգեօք ինչ պիտի ըլլայ , մէկը մէկուն կը հարցընէր .

— Եսիկայ այն Եստուծոյ այրն է , ըսաւ անդիէն մէկը , որ մայրս կենդանացուց :

— Իմ ծերունի հայրս ալ , վրայ բերաւ ուրիշ մը , որ երկայն ատենէ 'ի վեր անդամալոյծ կը դողդոջէր , այս սուրբս առողջացուց :

— Բ՛հ , թէ որ ինքը հոս ըլլար , ըսաւ Ենաստասիա լալով , անշուշտ Սաբիամ չէր մեռնէր . ոտքն ինկած կը պաղատէի որ զինքն բժշկէ . բայց Վանասկոսի բնակիչքը զինքը կանչեցին , որ երթայ զիրենք այն սարսափելի ժանտ .

ախտէն խալըսէ : Բ՛հնքս ալ գիտենք որ այն սուրբը ողորմութեան գործոց մէջ ամենակարող է . բայց , հիմա ալ ինչ կրնանք յուսալ : Եւ ըսելով օրիորդն սկսաւ լալ դառնապէս .

— Ե՛վ գիտէ , ըսաւ ութսնամեայ խոհական ծեր մը . ո՛վ գիտէ , կրկնեց , սպիտակ մազերով զարդարած գլուխը շարժելով . այս սուրբս պատանեկութեան ժամանակ Յովհաննու հետ , որ փրկչին սիրելի աշակերտն էր , ծանօթացաւ . և հետը շատ անգամ խօսակցելով գիտութեամբ ու իմաստութեամբ լեցուեցաւ . մէկը կը պատմէր ու մէկալը մտիկ կ'ընէր մարդացեալ Եստուծոյն վարուց հրաշալիքները : Ե՛վ կրնայ գիտնալ , թէ արդեօք այս ծերուն ինչ գաղտնի զօրութիւններ տուեր է անիկայ , որուն գլուխը փրկչին կուրծքին վրայ հանգչեցաւ : Բ՛հա կը մօտենայ , վրանիդ սրբազան դող մը չէք զգար : Վանի որ զինքը կը տեսնեմ ծերացած ոսկրներս կը դողդղղան , և վրաս սարսափ մը կ'իմանամ , :

Սուրբ ծերունին ու Սառա երթալով կը մօտենային .

Տարիներուն ծանրութեանը տակ կորացած էր . և շատ տանջանքներ քաշեր էր այնպիսի պնդութեամբ որ դահիճները յոգնած զարմացեր էին : Եւ չուրներն այրեր էին ու զինքն ողջ թող տուեր էին , կարծելով որ այսպիսի կեանք մը իրեն մահուանէ աւելի դառն տանջանք պիտի ըլլայ . բայց ինքը գնաց Վանիմայ այրը քաշուեցաւ , ուր հրեշտակք զինքը կը մխիթարէին . և կ'ըսեն թէ իրեն հետ Եստուծոյ օրհնութիւններ կը նուագէին : Եւ որոնք որ գիշեր ատեն իր ճգնութեան այրին դիմացէն կ'անցնէին երկնային երգերու ձայներ կը լսէին : Ամանք ալ կ'ըսէին թէ թուշունները իրեն կերակուր կը բերեն . վերջապէս ամբողջ կեանքը հրաշալիք մըն էր :

— Եւ ուտ ընենք , աճապարենք , կ'ըսէր Սառա . և թէպէտ բոլորովին ուժէ ինկած և շունչը հատեր էր , սակայն նորէն զծերունին կը ստիպէր այն դժուարին ճամբէն վեր ելլելու :

— Լ'ստուած իմ, Լ'ստուած իմ, արդեօք ինծի սպասեցին, կ'ըսէր խեղճ մայրը, բաժնուելուս վրայ որչափ ատեն անցեր է. արդեօք զինքը պիտի կարենամ գտնել, :

Կը շարունակուի :

ԱՇԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Վոքլիզի աղբիւրը¹ :

Լ'շխարհիս երևելի տեղերուն մէջ ոմանք նիւթական ու մասնաւոր աղուորութեանուն ունին, ոմանք ալ մեծ յիշատակի արժանի դէպքով մը անմահացեր են : Սոքիւզի աղբիւրը աս երկու յատկութիւնն ալ մէկտեղ ունի : Լ'իւնիոնէն ելլելով, Սորկ գետոյն գեղանկար և ծաղկազարդ եզերքներէն քանի մը ժամ ճամբայ ընելէն վերջը, դիմացդ նեղ ձոր մը կ'ելլէ որուն երկու կողմը ամայադէմանմատչելի ժայռեր պատած են, և որոնց մէջ կը հոսին, կը փրփրան ու կ'ոստնուն առունին սրարշաւ ջրերը : Լ'ս հովիտը լեռան մը մէջ կեցած է որ անհետեւ ժայռ մըն է և գրեթէ 113 ոտք բարձրութիւն ունի :

Լ'ս ապաւեր ապառաժին ստորոտը անձաւի մը դուռ կայ, որուն մթութիւնը անանկ ահաւոր է որ ճիշդ հին բանաստեղծից նկարագրած դժոխքին դրան կերպարանքը կու տայ : Լ'սկէ ջուր մը կը բղխի որ ոչ վտակ է և ոչ աղբիւր, այլ մէկ ամբողջ գետ մը կը ձևացնէ : Լ'սնպէս ուժով և սաստկութեամբ կը ցատքէ աս ջուրը որ անձաւին դիմացի ամբարտակի ձևով քարակոյտէն վեր կը բարձրանայ, ուսկից ահաւոր խոխոջանքով կը գլորի կ'իյնայ գահավէժ մէկ ժայռէն մէկալ ժայռը, ինչուան որ միանալով աւելի խորունկ տեղ մը՝ հանդարտ ու խաղաղ ընթացք մը կ'առնու, զորն որ լա Սորկ կը կոչեն : Լ'այց երբ ամառուան տաքերը կը կո-

խեն, ու ամէն կողմի ջրերն ալ քիչ քիչ նուազած կ'ըլլան, զգալի կերպով անձաւին ջուրն ալ վար կ'իջնայ. ան ատեն խորունկը կրնայ մոցուիլ շարժուն ժայռերուն վրայէն վար իջնելով. անկէ դիմացդ կ'ելլեն հաստատուն բայց սահուն ափափայներ, և կը հասնիս հետաքրքրական բիւրեղացմամբ լեցուն մթին քարանձաւի մը :

Լ'ակերեւոյթն այս քարանձաւիս, որ կրնայ նաև շտեմարան մը կոչուիլ, միջակ բարձրութենէն առնելով եօթը ութը ոտք տրամագիծ ունի : Սրչափ որ ջուրը ցածնայ, այնչափ աս մակերեւոյթն ալ կը նուազի. 1683ին գարնան ժամանակները այնպէս խորունկը իջան աս ջրերը, որ ի յիշատակ երկու արձանագրութիւն փորեցին, մէկը ջրին հարթութեամբ որ ան ատեն երեք կանգուն 4 ոտք ու կէս տրամագիծ ունէր, և մէկան ընդունարանին ձախակողմը : Լ'ս մենէն աւելի բարձր ու ամենէն աւելի ցած եղած ժամանակին՝ տարբերութիւնը եղեր էր 66 ոտք :

Լ'ս աղբիւրին գեղեցկութիւնը տեսնելու ժամանակը ամառնային տաքերուն չէ, վասն զի ան ատեն ջրերը ստորերկրեայ ջրանցքներէն դուրս ելլելով հանդարտ և լռիկ ձորամէջը կը թափին, այլ ձմեռը ջրերը կ'ուռին կը բարձրանան ու կը զեղուն բոլոր քարանձաւը, թումբէն ալ անդին կ'անցնին, և մեծ առատութեամբ մը ժայռերուն վրայէն կը գահավիժեն, փրփրացայտ ալիքներ հանելով կը խորտակին, և ամէն կողմէն ալեաց փրփուրներու հոսանք մը կը տեսնուի որ տեսակ տեսակ ձևեր կ'առնուն, գոյնզգոյն փայլումներ կ'ունենան, և օդուն մէջ արձագանգներ կ'արթնցնեն : Լ'ս ձորը նոյն խաղաղութեան մէջ չես տեսներ ինչ որ քանի մը ամիս առաջ զարմացեր էիր. ան ատեն խռովայոյզ և ահաւոր տեսարան մը կ'առնու : Լ'ս կատաղի հոսանքին բռնութիւնը ալիքները գլորտրկելու ատեն կարծես թէ իր անցիցը մէջ ամէն բան առնէ տանի պիտի. և օակայն ամէն տեսակ տունկեր որ ժայռերուն մէջ

¹ Գլ. Vaucluse, որ Իտալերէն Val chiusa այսինքն Ժիւզէ Եր անուանը աղաւաղութիւնն է, ինչպէս որ կը կոչէ զայն Բեդրարքս :